

НОВИ САД - На данашњи дан 1904. године умро је српски писац Јован Јовановић Змај, члан Српске краљевске академије. Гимназију је учио у Халашу и Пожуну (садашња Братислава), а матурирао је у Словачкој Трнави. Пре медицине коју је завршио у Пешти, студирао је права у Пешти, Прагу и Бечу. Радио је као лекар у Новом Саду, Панчеву, Сремским Карловцима, Футогу, Београду, Загребу и Бечу, а у Београду је од 1890. до 1898. био драматург Народног позоришта. Сјајан лиричар, према оцени књижевне критике "песнички израз духовног и душевног живота српског народа" у другој половини 19. века. Као песник развијао се под утицајем српске народне поезије и лирике Бранка Радичевића. Осим лирике, написао је велики број родољубивих као и политичко-сатиричних песама, а као дечји песник непревазиђен је у српској књижевности. Основао је и уређивао књижевни лист "Јавор", сатиричне листове "Змај", "Жижга", "Стармали" и поучни дечји лист "Невен", непревазиђен и по садржини и по уметничким и графичким решењима. Преводио је са руског, немачког, мађарског и енглеског. Дела: "Певанија", "Ђулићи", "Ђулићи увеоци", песничка легенда "Видосава Бранковић", "Чика Јова српској деци", шаљиви комад "Шаран".

Данас је недеља, 14. јун, 164. дан 2026.

1645- У грађанском рату у Енглеској снаге лојалне Парламенту под вођством Оливера Кромвела и Томаса Ферфакса поразиле су код Нејзбија војску монархиста лојалну краљу Чарлсу I, коју је предводио принц Руперт. Краљ је потом заробљен, револуционарни суд га је осудио на смрт и погубљен је 1649.

1777- Конгрес САД прихватио је заставу "звезда и пруга" као званично државно знамење.

1789- Енглески капетан Вилијам Блај помогао се са 18 присталица, после драматичне пловидбе и више од 3.500 пређених миља, острва Тимор близу Јаве. Побуњена посада

енглеског брода "Баунти", чији је био заповедник, збацила га је 48 дана пре тога због окрутности и оставила с присталицама у водама код Тахитија.

1798- Рођен је чешки историчар и политичар Франтишек Палацки, вођа чешког препорода у 19. веку. Као лидер Федералистичке странке залагао се, у складу са својом идејом аустрославизма, за федеративно преуређење Аустрије. Био је организатор и председник Свесловенског конгреса 1848, један од оснивача "Матице чешке", секретар Ученог друштва, покретач и уредник "Часописа Чешког музеја". Дела: "Историја чешког народа", "Почеци чешке поезије, посебно прозодије" (с Павлом Шафариком).

1800- Победом француских трупа над аустријском војском код Маренга Наполеон Бонапарте поново је освојио Италију.

1811- Рођена је америчка књижевница Херијет Елизабет Бичер Стоу, борац за женска права и ослобађање црних робова. Романом "Чича Томина колиба", у којем је ропство црнаца подвргла снажној критици, допринела је укидању ропства у САД.

1837- Умро је италијански писац Ђакомо Леопарди. Поета изразито песимистичког става. Дела: "Песме", проза "Дијалози и есеји", "Зибалдон", дневник "Мисли".

1894- Рођена је српски етномузиколог Љубица Јанковић, сарадник Етнографског института Српске академије наука и уметности и члан више међународних установа за изучавање народне културе. Са сестром Даницом је прикупила и забележила око 900 народних игара с мелодијама као и мноштво обичаја, што је публиковано у заједничком седмотомном делу "Народне игре".

1923- Петог дана после профашистичког удара убијен је премијер Бугарске и вођа Земљорадничког народног савеза Александар Стамболиски, изузетно популаран у народу. Током трогодишње владавине је спровео аграрну и пореску реформу, национализовао неке банке и настојао да измени унутрашњу и спољну политику династије Кобург, залажући се за пријатељство са Краљевином Срба, Хрвата и Словенаца.

1923- Рођен је Иван Губијан, атлетичар, репрезентативац негдашње Југославије, освајач сребрне олимпијске медаље у бацању кладива 1948. у Лондону. Био је од оснивања АК Партизан члан тог најтрофејнијег београдског клуба. Први је извео технику бацања кладива са четири окрета, и данас најзаступљенију у овој атлетској дисциплини. Пет пута био је првак Југославије (1948, 1949, 1950, 1952. и 1953), и пет пута је поправљао државни рекорд доведши га од 56,24 метара (Београд, 13. октобра 1947) до 59,69 метара (Истанбул, 14. августа 1955). По завршетку такмичарске каријере радио је као наставник физичке културе и као тренер бацача кладива.

1924- Рођен је руски писац Владимир Алексејевич Солоухин, који је у песничким и прозним делима доследно заступао идеју о потреби промишљеног односа према природи и заштити споменика руске културе. Дела: збирке песама "Како испити сунце", "Човек са цвећем у рукама", "Живети на земљи", "Четрдесет звонких капи", "Аргумент", "Лирика", "Сонетни венац", "Седина", проза "Владимирске стазе", "Кап росе", "Писма из Руског музеја", "Време за скупљање камења", "Мед на хлебу", "Наставак времена".

1928- Рођен је аргентински револуционар Ернесто "Че" Гевара, који је постао симбол револуционарних тежњи у Латинској Америци, али и широм света. Дипломирао је медицину у Буенос Ајресу 1953, потом отишао у Гватемалу, па у Мексико, где је упознао Фидела Кастра, с чијом експедицијом се 1956. искрцао на Кубу. После победе револуције 1959. постао је 1961. министар привреде, а Кубу је напустио 1965. у намери да у Боливији - где је убијен 1967. подигне устанак, што није успео. Дела: "Успомене на кубанску револуцију", "Дневник из Боливије".

1933- Рођен је амерички писац пољског порекла Јежи Косински, у чијим делима преовлађују теме насиља, суровости и пожуде. У првом и најбољем роману "Обојена птица" гротескно је описао заосталост источноевропског села у време Другог светског рата. Било је покушаја да му се оспори ауторство неких романа објављених под његовим именом. Остала дела: романи "Кораџи", "Присутности", "Ђавоље дрво", "Пилотска кабина".

1940- Немци су окупирали Париз у Другом светском рату.

1941- Председник САД Френклин Рузвелт наредио је током Другог светског рата замрзавање све имовине Немачке и Италије у Америци.

1943- У бици на Сутјесци у Другом светском рату погинуо је српски публициста, новинар и преводилац Веселин Маслеша, народни херој, који се као гимназијалац укључио у комунистички покрет. Студирао је права у Загребу, затим економију, социологију и политичке науке у Немачкој и Француској, одакле је протеран због политичког делања. По повратку у земљу с Отокарком Кершованијем покренуо је часопис "Нова литература". У току рата уређивао је "Борбу", "Војно-политички преглед" и "Народно ослобођење", а 1942. постао је члан Извршног одбора АВНОЈ-а. Дела: студије "Млада Босна", "Светозар Марковић".

1946- Умро је шкотски проналазач Џон Логи Берд, пионер телевизије, који је 1923. извео први пренос ТВ слике као црно-беле силуете, а 1925. као слике с полутоновима. Конструисао је 1927. први уређај за ноћно осматрање помоћу инфрацрвених зрака, 1928. извео први прекоокеански ТВ пренос између Лондона и Хортсдејла у САД и први конструисао и приказао ТВ програм у боји.

1962- У Паризу је основана Европска организација за истраживање свемира, претходница Европске свемирске агенције.

1968- Умро је италијански писац Салваторе Квазимодо, песник усамљености, добитник Нобелове награде за књижевност 1959. Дела: збирке песама "Воде и земље", "Дати и имати", "Мирис еукалиптуса", "А вече је ту", "Живот није сан", "Утопљена обоа", "Право и лажно зелено", "Недостижна земља", есеј "Песник и политичар".

1972- Приликом пада јапанског путничког авиона типа "ДЦ-10" на аеродром у Њу Делхију погинуло је 87 људи.

1980- САД су одбациле захтев европских држава да Палестинска ослободилачка организација учествује у блискоисточним мировним преговорима.

1986- Умро је српски историчар Димитрије Богдановић, академик. По образовању је био теолог и правник. Водио је Археографско одељење Народне библиотеке Србије и био је професор Филозофског факултета у Београду. Највише се бавио историјом старе

српске књижевности и био је један од најбољих познавалаца српског средњовековља уопште, као и ранохришћанских списа. Веома плодан аутор. Дела: "Историја старе српске књижевности", "Књига о Косову", коаутор монографије "Хиландар", коаутор "Историја српског народа 1-10" СКЗ, приређиваћ и коаутор колекције "Србљак" (зборник старе српске духовне музике - службе Србима светитељима).

1986- Умро је аргентински писац Хорхе Луис Борхес, један од највећих литерата 20. века, професор англосаксонске књижевности и критичар, директор Националне библиотеке у Буенос Ајресу, који је пресудно обележио хиспаноамеричку литературу али и књижевност уопште. Енциклопедијске ширине, маштар, сјајан зналац класичних језика, светске књижевности, шекспиролог, творац је сасвим особеног израза кратке приче. Циник, често се позивао на псеудоисторијске изворе, што је давало посебну ноту његовим делима у којима се преплићу фантастика и реалност. Саоснивач је више авангардних књижевних гласила, попут часописа "Проа", "Присма" и "Мартин Фиерро". Дела: збирке приповедака "Универзална историја бешчашћа", "Маштарије", "Алеф", "Извештај о Бродију", "Пешчана књига", збирка песама, кратких параболоа и прича "Стваралац", есеји "Девет есеја о Дантеу".

1990- У румунској престоници Букурешту, 10.000 рудара је, на наговор власти, како је тврдила опозиција, растурило шаторско насеље студената који су демонстрирали у центру града и демолирало редакције појединих листова и средишта опозиционих странака.

1993- Камбоџански принц Нородом Сиханук је, на основу договора ривалских фракција и мировног споразума о Камбоџи, поново постао шеф државе.

1993- Тансу Чилер је постала прва жена шеф владе у историји Турске.

1995- Чеченски исламски терористи упали су у болницу у граду Буђоновок на југу Русије и узели за таоце око 1.500 људи - грађана и пацијената у болници, међу којима је било мноштво деце и жена, пошто су претходно на улицама убили више пролазника. Терористе је предводио Шамиљ Басајев. Талачка криза је окончана преговорима са руским председником владе Виктором Черномирдином после чега су таоци ослобођени док је терористима омогућено да се врате у Чеченију. У акцији је погинуло више од 120 људи.

2005- Аустријски председник Хајнц Фишер потписао је документ аустријског парламента којим се и формално ратификује Устав ЕУ.

2005- У ирачком граду Киркуку, у експлозији бомбаша самоубице, погинуло је најмање 19, а рањено око 90 људи, у реду испред једне банке. Међу рањенима је најмање десеторо деце.

2006- Испред средишта Савета Европе у Стразбуру подигнута је застава Републике Србије, а спуштена Државне заједнице СЦГ, чиме је потврђено чланство Србије у СЕ.

2007- Умро је Курт Валдхајм, генерални секретар Уједињених нација од 1971. до 1981. и председник Аустрије од 1986. до 1992. Током кампање за председника Аустрије 1986. обелодањена је његова нацистичка прошлост. За време Трећег рајха био је члан нацистичког удружења студената и Ш-а а налазио се на дужности и на територији негдашње Југославије. Валдхајм је у дипломатију ушао 1945. а службовао је у дипломатским представништвима Аустрије у Паризу, при УН у Њујорку и Канади. Од 1968. до 1970. био је шеф аустријске дипломатије, а од 1982. до 1984. професор америчког Џорџтаун универзитета у Вашингтону.

2017- УНЕСКО је у склопу програма "Човек и биосфера" уврстио "Бачко Подунавље" у листу светских резервата биосфере. "Бачко Подунавље" природна ритско-мочварна целина изузетног значаја обухвата 176.635 хектара, на четири заштићена подручја, међу којима су резервати природе "Горње Подунавље" и "Карађорђево". На листи УНЕСКО-а налази се 669 резервата биосфере.

(Танјуг)